

Helsinki 14.9.2009

Yksikön johtaja Jorma Kauppinen
Opetushallitus

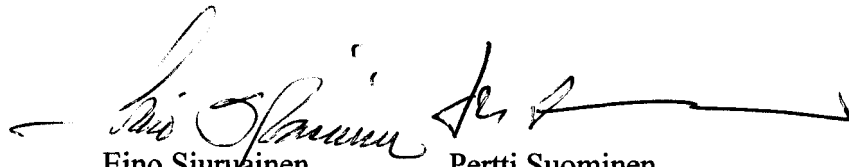
VETERAANIPERINNE JA KOULUOPETUS

Tammenlehvän Perinneliitto asetti lokakuussa 2006 opetustyöryhmän, jonka tehtävänä on ollut kartoittaa kouluopetuksen eri osa-alueita ja tasoja veteraaniperinteen näkökulmasta sekä tehdä esityksiä viime sotiemme veteraanien historian ja perinteen turvaamisesta opetustoiminnassa.

Oheisena lähetetään ystävällisesti tiedoksenne työryhmän toimenpide-esitykset sisältävä raportti, jonka toivomme olevan hyödyksi meneillään olevassa kouluopetuksen kehittämistyössä.

Tammenlehvän Perinneliiton työryhmä jatkaa syksyn kuluessa työtään laatimalla yksityiskohtaisempia jatkoesityksiä raportin suositusten toteuttamisesta. Työssä otamme mielellämme huomioon opetushallituksen mahdollisen palautteen.

Tammenlehvän Perinneliitto on perustettu vuonna 2003 hoitamaan ja vaalimaan viime sotiemme ja niiden veteraanien perinteitä.

Eino Siurua Puheenjohtaja Pertti Suominen Toiminnanjohtaja

Liite työryhmäraportti

Jakelu Pääjohtaja Timo Lankinen
Yksikön johtaja Jorma Kauppinen

Tammenlehvän
Perinneliitto

Opetustyöryhmä

Muistio veteraanikysymyksen huomioonottamisesta opetusta uudistettaessa

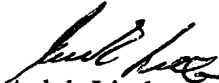
Tammenlehvän Perinneliiton hallitus asetti lokakuussa 2006 opetustyöryhmän, jonka tehtävänä on ollut kartoittaa kouluopetuksen eri osa-alueita ja tasoja veteraaniperinteen näkökulmasta sekä tehdä liiton hallitukselle toimenpide-esityksiä sotiemme veteraanien historian ja perinteen turvaamisesta opetustoiminnassa tulevana vuosina. Tarkasteluun sisällytettiin myös vapaa sivistystyö.

Työryhmä jätti opetuksen nykytilaa kartoittaneen väliraporttinsa kesäkuussa 2007 ja sai tältä pohjalta tehtäväkseen laatia esityksen toimenpiteistä, joilla voitaisiin vaikuttaa oppimateriaalin tuottamiseen, opettajien koulutukseen sekä uudistamisvaiheeseen tuleviin opetussuunnitelmiin.

Työryhmän puheenjohtajaksi kutsuttiin kouluneuvos Aslak Lindström sekä jäseniksi opetusneuvos Pekka Iivonen, rehtori Mika Kempas, professori Jukka Rantala, pääsihteeri Pekka Rapila ja opettaja Pirjo West. Työn edistyessä työryhmään on kutsuttu lisäksi koulutuspäällikkö Kari Karvonen ja opettaja Najat Ouakrim-Soivio. Liiton toiminnanjohtaja Pertti Suominen on osallistunut työryhmän kokouksiin.

Saamansa jatkotehtävän mukaisesti työryhmä jättää kunnioittaen oheisen muistion Tammenlehvän Perinneliiton hallitukselle.

Helsingissä 23.2.2009

Aslak Lindström
Puheenjohtaja

Najat Ouakrim-Soivio
Sihteeri

Sisällys:

1. Opetussuunnitelmien perusteet veteraanien perintöä käsittelevän opetuksen tukena	3
1.1. Perusopetus	3
1.2. Lukiokoulutus	4
1.3. Ammatillinen koulutus ja muu koulutus	5
1.4. Opetussuunnitelmien perusteiden uudistaminen	8
2. Oppimateriaalit	9
2.1. Oppikirjat	9
2.2. Muu oppimateriaali	10
2.3 Erilaisten oppimisympäristöjen sekä tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen veteraanien perintöä koskevassa opetuksessa	10
3. Veteraanien perintö opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa	12
3.1. Opettajien peruskoulutus	12
3.2. Veteraanien perinnön välittyminen opettajankoulutuksessa	13
3.3. Opetushenkilöstön täydennyskoulutus	13
Toimenpide-ehdotukset	15
Liitteet	15

1. Opetussuunnitelmien perusteet veteraanien perintöä koskevan opetuksen tukena

1.1. Perusopetus

Perusopetusta säätelevät perusopetuslaki (628/1998) ja – asetus (852/1998) sekä valtioneuvoston asetus perusopetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (1435/2001). Näissä säädöksissä määritellään muun muassa kaikille opetettavat yhteiset oppiaineet ja opetuksen käytettävien tuntien jakaminen eri oppiaineiden kesken. Perusopetuksen oppimäärään sisältyy kaikille yhteisinä oppiaineina äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kotimainen kieli, vieras kieli, ympäristöoppi, terveystieto, uskonto tai elämäkatsomustieto, historia, yhteiskuntaoppi, matematiikka, fysiikka, kemia, biologia, maantieto, liikunta, musiikki, kuvataide sekä käsityö ja kotitalous. Oppilaalle tulee antaa myös oppilaanohjausta. Lisäksi opetetaan valinnaisia aineita, joista päätetään paikallisesti kunnissa ja kouluissa.

Opetushallitus päättää perusopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä antamalla kaikkia opetuksen järjestäjiä sitovan normin, opetussuunnitelman perusteet. Opetussuunnitelman perusteissa määritellään paitsi eri oppiaineiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt myös niin sanotut aihekokonaisuudet, jotka ovat kasvatusta ja opetusta eheyttäviä teemoja. Lainsäädännön ja opetussuunnitelman perusteiden pohjalta opetuksen järjestäjät laativat paikalliset kunta- tai koulukohtaiset opetussuunnitelmat.

Uusimmat perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet on annettu vuonna 2004. Vuonna 2007 perusopetuksen kouluja oli Suomessa yhteensä 3067.

Seuraavissa kappaleissa on tuotu esiin niitä kohtia voimassa olevasta perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista, jotka tukevat ja antavat mahdollisuuden veteraanien perintöä käsittelevän aihealueen opettamiseksi. Kohdat on kerätty perusopetuksen opetussuunnitelman yleisestä ja ainekohtaisista osioista.

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelvoinisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista

Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa. Opetuksessa on otettava huomioon kansalliset ja paikalliset erityispiirteet sekä kansalliskielet, kaksi kansankirkkoa, saamelaiset alkuperäiskansana ja kansalliset vähemmistöt. Opetuksessa otetaan huomioon suomalaisen kulttuurin monipuolistuminen myös eri kulttuureista tulevien maahanmuuttajien myötä. Opetuksen avulla tuetaan oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentumista sekä hänen osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja globalistuvassa maailmassa. Sen avulla edistetään myös suvaitsevaisuutta ja kulttuurien välistä ymmärtämystä.

Perusopetuksessa eri oppiaineiden opetus on poliittisesti sitoutumatonta ja uskonnollisesti tunnustuksetonta.

Perusopetuksen paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee tarkentaa opetuksen perustana olevia arvoja. Niiden tulee välittyä opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä jokapäiväiseen toimintaan.

Yhteiskunnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja tulevaisuuden rakentamiseksi perusopetuksen tehtävänä on siirtää kulttuuriperintöä sukupolvelta toiselle, kartuttaa tarvittavaa tietoa ja osaamista sekä lisätä tietoisuutta yhteiskunnan perustana olevista arvoista ja toimintatavoista. Sen tehtävänä on myös kehittää kykyä arvioida asioita kriittisesti, luoda uutta kulttuuria sekä uudistaa ajattelu- ja toimintatapoja.

Koulun toimintakulttuuri vaikuttaa merkittävästi koulun kasvatukseen ja opetukseen ja sitä kautta oppimiseen. Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulun viralliset ja epäviralliset säännöt, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, periaatteet ja kriteerit, joihin koulutyön laatu perustuu. Toimintakulttuuriin kuuluu myös oppituntien ulkopuolinen koulun toiminta kuten juhlat, teemapäivät sekä erilaiset tapahtumat. Koulun kasvatustavoitteiden ja arvojen sekä aihekokonaisuuksien tulee konkretisoitua toimintakulttuurissa. Tavoitteena on toimintakulttuuri, joka on avoin ja vuorovaikutteinen sekä tukee yhteistyötä niin koulun sisällä kuin kotien ja muun yhteiskunnan kanssa. Myös oppilaalla tulee olla mahdollisuus osallistua koulun toimintakulttuurin luomiseen ja sen kehittämiseen.

Alla olevissa kappaleissa on esimerkkejä muutamien oppiaineiden osalta, miten veteraanien perintöön liittyviä aihealueita voidaan ottaa huomioon perusopetuksessa joko aihekokonaisuuksia opetettaessa tai eri oppiaineiden tunneilla.

Kulttuuri-identiteetti ja kansainvälisyys -aihekokonaisuuden päämääränä on auttaa oppilasta ymmärtämään suomalaisen ja eurooppalaisen kulttuuri-identiteetin olemusta, löytämään oma kulttuuri-identiteettinsä sekä kehittämään valmiuksiaan kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen ja kansainvälisyyteen.

Tavoitteena on, että oppilas oppii tuntemaan ja arvostamaan omaa henkistä ja aineellista kulttuuriperintöään ja näkemään suomalaisen kulttuuri-identiteetin osana alkuperäistä, pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuria ja ymmärtämään oman kulttuurinsa juuria ja monimuotoisuutta sekä näkemään oman sukupolvensa aikaisempien sukupolvien elämäntavan jatkajana ja kehittäjänä. Keskeiset sisällöt ovat oma kulttuuri, kotiseudun kulttuuri, suomalaisuus, pohjoismaalaisuus ja eurooppalaisuus sekä muut kulttuurit ja monikulttuurisuus.

Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus vuosiluokkien 3-9 osalta tarkastelee oppilaan suhdetta kieleen, kirjallisuuteen ja muuhun kulttuuriin. Oppilas tutustuu oman maansa ja muitten kansojen kulttuureihin kirjallisuuden, teatterin ja elokuvan keinoin, monipuolistaa lukuharrastustaan; hänen kirjallisuudentuntemuksensa syvenee, ja hän oppii tuntemaan Suomen kirjallisuuden vaihteita ja eri maiden klassikkoja, saa lisää kokemuksia teatterin ja elokuvan ilmaisukeinoista, saa käsityksen median ja tekstien mahdista tuottaa mielikuvia, muokata maailmankuvaa ja ohjata ihmisten valintoja, saa mahdollisuuksia avartaa esteettistä kokemusmaailmaansa; hänen eettinen tietoisuutensa vahvistuu, ja hänen näkemyksensä kulttuureista laajenee.

Perusopetuksessa vuosiluokkien 5-8 historian opetuksen tehtävänä on ohjata oppilasta kasvamaan vastuulliseksi toimijaksi, joka osaa käsitellä oman ajan ja menneisyyden ilmiöitä kriittisesti. Oppilasta ohjataan ymmärtämään, että oma kulttuuri ja muut kulttuurit ovat historiallisen kehitysprosessin tulosta. Opetuksessa käsitellään sekä yleistä että Suomen historiaa. Opetuksen tehtävänä on antaa oppilaille aineksia rakentaa identiteettiään, perehtyä ajan käsitteeseen ja ymmärtää ihmisen toimintaa sekä henkisen ja aineellisen työn arvoa.

Tavoitteena on, että oppilas oppii tunnistamaan muutoksia oman perheen tai kotiseudun historiassa ja kuvailemaan muutoksia, joiden on katsottu vaikuttaneen oleellisesti ihmisten elämään, tunnistamaan esimerkkien avulla jatkuvuuden historiassa, esittämään muutoksille syitä, selittämään ihmisen toiminnan tarkoituksia ja vaikutuksia sekä arvioimaan tulevaisuuden vaihtoehtoja käyttäen apuna historiallista muutosta koskevaa tietoa.

Veteraanien perintöön liittyvät aiheet, joita opetetaan erityisesti perusopetuksen kahdeksannella vuosiluokalla, ovat toinen maailmansota, sen syyt ja seuraukset sekä Suomi toisessa maailmansodassa ja sodasta selviäminen.

Perusopetuksen yhdeksännellä vuosiluokalla opetettavan yhteiskuntaopin tarkoituksena on tukea oppilaan kasvua suvaitseväiseksi ja demokraattiseksi kansalaiseksi ja antaa hänelle kokemuksia yhteiskunnallisesta toimimisesta ja demokraattisesta vaikuttamisesta. Keskeisiä sisältöjä ovat muun muassa kansalaisen turvallisuuteen liittyvät asiat sekä oikeusjärjestelmä, yksilön oikeudet ja velvollisuudet sekä oikeudellinen vastuu ja turvallisuuspolitiikka ulkopoliittikan ja maanpuolustuksen näkökulmasta.

Työryhmän arvion mukaan veteraanien perintö-sisältöä voidaan voimassaolevien perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta toteuttaa varsin hyvin.

1.2. Lukiokoulutus

Lukiokoulutus antaa omalta osaltaan yleissivistävää opetusta noin 16 - 19-vuotiaille opiskelijoille. Lukion tulee antaa valmiuksia vastata yhteiskunnan ja ympäristön haasteisiin sekä taitoa tarkastella asioita eri näkökulmista. Opiskelijaa tulee ohjata toimimaan vastuuntuntoisena ja velvollisuuksistaan huolehtivana kansalaisena yhteiskunnassa ja tulevaisuuden työelämässä. Lukio-opetuksen tulee tukea opiskelijan itsetuntemuksen kehittymistä ja hänen myönteistä kasvuaan aikuisuuteen sekä kannustaa opiskelijaa elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen.

Lukio jatkaa peruskoulun opetustehtävää ja antaa opiskelijoille kelpoisuuden kaikkiin korkea-asteen opintoihin. Lukio päättyy ylioppilastutkintoon, joka tuottaa kelpoisuuden kaikkeen korkea-asteen koulutukseen.

Opetusministeriö myöntää luvan lukiokoulutuksen järjestämiseen. Koulutuksen järjestäjä voi olla kunta, kuntayhtymä tai yksityinen rekisteröity yhteisö tai säätiö. Vuonna 2007 tutkintotavoitteisia lukio-opiskelijoita oli 115 2500. Lukiokoulutusta antoi vuonna 2007 yhteensä 406 lukiota.

Valtioneuvoston asetuksessa lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista ja tuntijaosta (955/2002) määrätyn syventävien kurssien vähimmäismäärän lisäksi lukiossa voi olla koulukohtaisia, lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviä syventäviä kursseja. Soveltavat kurssit ovat eheyttäviä kursseja, jotka sisältävät aineksia eri oppiaineista, menetelmäkursseja taikka saman tai muun koulutuksen järjestäjän järjestämiä ammatillisia opintoja tai lukion tehtävään soveltuvia muita opintoja. Soveltaviin kursseihin voivat kuulua myös taito- ja taideaineissa suoritettaviin lukiodiplomeihin kuuluvat kurssit. Lukiodiplomit suoritetaan Opetushallituksen ohjeiden mukaan. Kaikki soveltavat kurssit tulee määritellä lukion opetussuunnitelmassa.

Lukiokoulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetusajan jakautumisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen ja opinto-ohjaukseen päättää niin ikään valtioneuvosto. Opetushallitus päättää eri aineiden, aineryhmien ja aihekokonaisuuksien sekä muun opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä oppilaitoksen ja kodin yhteistyön ja opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskelijahuollon tavoitteista vahvistamalla opetussuunnitelman perusteet. Tältä pohjalta jokainen opetuksen järjestäjä laatii paikallisen opetussuunnitelman. Opetussuunnitelman tulee antaa opiskelijalle mahdollisuus yksilöllisiin opintoihin valintoihin, tarvittaessa myös muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Uusimmat opetussuunnitelman perusteet lukioon valmistuivat 2003.

Alla olevat kappaleet ovat voimassa olevasta lukion opetussuunnitelman perusteista ja ne tukevat omalta osaltaan veteraanien perintöä käsittelevien aihealueiden opettamista lukiokoulutuksessa.

Lukio-opetuksen arvoperusta rakentuu suomalaiseen sivistyshistoriaan, joka on osa pohjoismaista ja eurooppalaista kulttuuriperintöä. Lukiossa kulttuuriperintöä tulee oppia vaalimaan, arvioimaan ja uudistamaan. Opiskelijoita kasvatetaan suvaitsevaisuuteen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Lukio-opetuksen lähtökohdaksi on elämän ja ihmisoikeuksien kunnioitus. Lukion sivistysihanteena on pyrkimys totuuteen, inhimillisyyteen ja oikeudenmukaisuuteen. Lukiokoulutuksen tulee edistää avointa demokratiaa, tasa-arvoa ja hyvinvointia. Opiskelija ymmärretään oman oppimisensa, osaamisensa ja maailmankuvansa rakentajaksi. Opetuksessa tulee ottaa huomioon, että ihminen havainnoi ja jäsentää todellisuutta kaikkien aistiensa kautta.

Opetussuunnitelmassa arvoperustaa konkretisoidaan oman lukion kannalta olennaisissa asioissa. Arvoperustan tulee välittyä lukion toimintakulttuuriin, kaikkien oppiaineiden opetuksen tavoitteisiin ja sisältöihin sekä koulutyön organisointiin.

Opetussuunnitelma määrittelee tavoiteltavan toimintakulttuurin. Tavoitteena on, että lukion kaikki käytännöt rakennetaan johdonmukaisesti tukemaan kasvatus- ja opetustyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Myös aihekokonaisuuksien tulee konkretisoida lukion toimintakulttuurissa. Tavoitellun ja toteutuneen toimintakulttuurin yhtäpitävyyden arviointi on perusedellytys lukion jatkuvalla kehittämiselle. Toimintakulttuurin pääpiirteet tulee kuvata opetussuunnitelmassa.

Opiskelijan tietoisuutta ihmisten toiminnan vaikutuksesta maailman tilaan tulee kehittää. Lukion tulee kehittää opiskelijan taitoa tunnistaa ja käsitellä yksilöllisiä ja yhteisöllisiä eettisiä kysymyksiä. Opiskelijan tulee saada tilaisuuksia pohtia erilaisia vaihtoehtoja, tehdä valintoja ja tiedostaa valintojen välittömiä ja välillisiä seurauksia. Lukion tulee pyrkiä siihen, että opiskelijalle kehittyvä halu ja kyky toimia demokraattisessa yhteiskunnassa vastuullisesti huomioiden oma ja muiden hyvinvointi.

Lukiokoulutuksessa veteraanien perintöön liittyviä aihealueita sisältyy muun muassa eri oppiaineisiin ja aihekokonaisuuksiin. Esimerkiksi Aktiivinen kansalaisuus ja yrittäjäyys - aihekokonaisuuden tavoitteena on kasvattaa opiskelijoita osallistuviksi, vastuuta kantaviksi ja kriittisiksi kansalaisiksi. Se merkitsee osallistumista ja vaikuttamista yhteiskunnan eri alueilla poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen toimintaan sekä kulttuurielämään. Osallistumisen tasot ovat paikallinen, valtakunnallinen, eurooppalainen sekä globaali.

Lukiokoulutuksen tulee tarjota opiskelijalle mahdollisuuksia rakentaa kulttuuri-identiteettiään äidinkielen, menneisyyden jäsentämisen, uskonnon, taide- ja luontokokemusten sekä muiden opiskelijalle merkityksellisten asioiden avulla. Opiskelijan tulee tietää, mitä yhteiset pohjoismaiset, eurooppalaiset ja yleisinhimilliset arvot ovat ja miten ne tai niiden puute näkyvät omassa arjessa, suomalaisessa yhteiskunnassa ja maailmassa. Lukion tulee tarjota opiskelijalle runsaasti mahdollisuuksia ymmärtää, miten kulttuuriperintömme on muodostunut ja mikä voi olla hänen tehtävänsä kulttuuriperinnön ylläpitäjänä ja uudistajana.

Oppiaineena äidinkieli ja kirjallisuus on lukio-opetuksen keskeinen taito-, tieto-, kulttuuri- ja taideaine, joka tarjoaa aineksia kielelliseen ja kulttuuriseen yleissivistykseen. Se saa sisältöjä kieli-, kirjallisuus- ja viestintätieteistä sekä kulttuurin tutkimuksesta.

Kieli, kirjallisuus ja identiteetti (ÄI6)- kurssilla opiskelija saa yleiskuvan suomen kielen sekä suomalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin merkityksestä yksilölle ja yhteiskunnalle. Kurssin tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan suomen kielen kehityksen vaiheita ja ymmärtää eurooppalaisten kieli- ja kulttuurikontaktien vaikutuksen suomalaisen kulttuurin muotoutumiseen ja jatkuvaan muutokseen ja arvostaa nyky-Suomen monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä ja ymmärtää äidinkielen merkityksen jokaiselle ihmiselle sekä tuntee suomalaisen kirjallisuuden keskeisiä teoksia ja teemoja. Hän osaa arvioida niiden merkitystä oman kulttuurinsa näkökulmasta kulttuurisen ja yksilöllisen identiteetin rakentajana.

Lukion uskonnonopetuksen keskeinen tehtävä on perehdyttää opiskelija omaan uskontoonsa, sen kulttuuriperintöön sekä uskonnosta nousevaan elämäntarkoitukselliseen ja eettiseen ajatteluun. Muihin uskontoihin tutustutaan niiden omista lähtökohdista käsin. Uskonnonopetuksessa uskontoa tarkastellaan laajasti osana kulttuuria ja yhteiskuntaa sekä yhteisön ja yksilön elämää.

Lukion historian opetus luo opiskelijalle edellytyksiä ymmärtää eri aikakausien luonnetta, oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja sekä auttaa häntä hahmottamaan kansainvälistä maailmaa. Historia on yksilöllistä, kansallista ja eurooppalaista identiteettiä luova oppiaine.

Opetuksen lähtökohtana ovat historian luonne tieteenalana ja sen tiedon muodostumisen perusteet. Sen vuoksi huomiota kiinnitetään tietojen kriittiseen pohdintaan ja tulkintaan sekä pyritään ottamaan huomioon ilmiöiden moniperspektiivisyys. Historian keskeisiä käsitteitä ovat aika, muutos ja jatkuvuus sekä syy-yhteydet. Muutoksen analyysia korostavana oppiaineena historia luo mahdollisuuksia käsitellä tulevaisuutta sekä arvioida tulevaisuuteen liittyviä mahdollisuuksia. Opetuksessa korostetaan ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta sekä inhimillisen kulttuurin laaja-alaisuutta, kulttuurien erilaisuuden ymmärtämistä ja kansainvälisen yhteisymmärryksen merkitystä. Oman maan menneisyyttä tarkastellaan maailmanhistorian taustaa vasten.

Historian opetuksen tavoitteena on, että opiskelija oppii tuntemaan Suomen ja maailmanhistorian päälinjat ja keskeisimmät historialliset tapahtumat sekä niiden taustat ja seuraamukset, näkee nykyhetken historiallisen kehityksen tuloksena ja tulevaisuuden lähtökohtana, kykenee suhteuttamaan oman aikansa ja itsensä historian jatkumoon ja näin rakentamaan historiatietoisuuttaan, osaa hankkia menneisyyttä koskevaa tietoa ja arvioida sitä kriittisesti sekä ymmärtää sen monitulkintaisuuden, suhteellisuuden ja syy-yhteyksien monisäikeisyyden, osaa arvioida menneisyyden ihmisen toimintaa ja historiallisia ilmiöitä kunkin ajan omista lähtökohdista sekä nykyajan näkökulmasta, ymmärtää kulttuurin erilaisia ilmenemismuotoja ja niiden erilaisuutta sekä saa aineksia ihmisoikeuksia ja demokratiaa arvostavan maailmankuvan luomiseen sekä toimintaan vastuullisena kansalaisena.

Suomen historian käännekohtia (HI4) on lukio-opiskelijoille pakollinen kurssi. Sen tarkoituksena on analysoida Suomen historian keskeisiä muutosprosesseja ja kehityslinjoja 1800-luvulta nykyaikaan. Keskeisiä tarkastelukohteita ovat Suomen valtiollisen ja kansainvälisen aseman muuttuminen, muutoksiin liittyvät kriisit, siirtyminen sääty-yhteiskunnasta kansalaisyhteiskuntaan sekä taloudelliset ja kulttuuriset murrokset. Kyseisen kurssin tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset yhteiskunnalliset ja taloudelliset muutokset, osaa suhteuttaa Suomen valtiollisen kehityksen yleiseurooppalaiseen ja maailmanpoliittiseen taustaan, ymmärtää talouden, yhteiskunnan, kulttuurielämän sekä aatteellisen ja valtiollisen elämän ilmiöiden keskinäisen riippuvuuden.

Kurssin sisältöjä ovat muun muassa Suomen liittäminen Venäjään ja autonomian synty, suomalaisuuden synty ja kansallinen herääminen, aatteellinen ydin ja keskeiset vaikuttajat, yhteiskunnallinen ja taloudellinen murros, Suomen itsenäistymisprosessi, kahtiajaosta eheytymiseen, toinen maailmansota jälkiseurauksineen; sodat ja jälleenrakentaminen sekä ulkopoliittikan muutos sekä Suomen uusi kansainvälinen asema; kytkeytyminen kansainväliseen talouteen kulttuurisesti, taloudellisesti ja poliittisesti sekä suomalaisten tulevaisuus osana globaalia järjestelmää.

Lukion yhteiskuntaopin opetus syventää opiskelijoiden käsitystä ympäröivästä yhteiskunnasta. Yhteiskunnan rakennetta ja keskeisiä ilmiöitä, valtaa, taloutta ja vaikuttamista tarkastellaan suomalaisen yhteiskunnan, Euroopan ja maailman näkökulmasta. Yhteiskuntaoppi rakentuu eri yhteiskuntatieteiden ja oikeustieteiden sisällöistä. Se luo opiskelijoille edellytyksiä aktiiviseen ja kriittiseen ajankohtaisten ilmiöiden tutkimiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Työryhmän arvion mukaan nykyiset lukion opetussuunnitelman perusteet antavat hyvät mahdollisuudet ottaa opetuksessa huomioon veteraanien perinnön laaja-alaisen käsittelyn.

1.3. Ammatillinen koulutus ja muu koulutus

Opetushallitus tarkistaa vuosina 2006 - 2010 kaikkien ammatillisten perustutkintojen perusteet sekä maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen ja vammaisten opiskelijoiden valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen perusteet. Samalla tutkintorakenteen tarkistuksessa otetaan huomioon käynnissä olevat koulutuskokeilut. Työryhmän arvion mukaan ammatillisen koulutuksen perustutkinnoissa sekä maahanmuuttajien valmistavassa koulutuksessa voisi olla sellaisia aihealueita, joissa voitaisiin käsitellä veteraanien perintöä ja sen merkitystä nyky-Suomen kehittymisen näkökulmasta. Lisäksi eri ammatilliset perustutkinnot, kuten matkailuala voisivat hyödyntää sitä kulttuuri- ja perintöaineistoa, jossa voidaan hyödyntää esimerkiksi paikallishistoriaa, jo olemassa olevaa rakennuskulttuuria tai erilaisia muistomerkkejä.

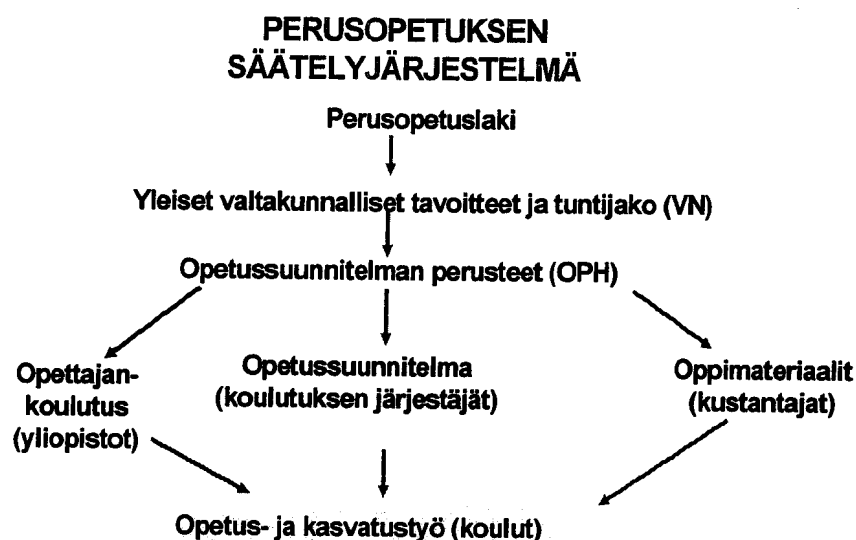
Työryhmän mielestä muun koulutuksen, kuten aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön osalta voidaan todeta, että ne voivat niin ikään hyödyntää veteraanien perintöön liittyvää aineistoa esimerkiksi paikallishistoriaa hyödyntämällä.

Työryhmän arvion mukaan veteraanien perintö-sisältöä voidaan voimassaolevien opetussuunnitelman perusteiden pohjalta toteuttaa varsin hyvin sekä paikalliset erityispiirteet huomioon ottaen.

1.4. Opetussuunnitelmien perusteiden uudistaminen

*Koulutusta ja opetusta ohjaavissa, kansallisesti merkittävässä asiakirjoissa, kuten Pääministeri Matti Vanhasen toisessa hallitusohjelmassa ja Koulutus- ja tutkimus kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 on kirjattu tavoitteeksi opetussuunnitelmauudistuksen osalta muun muassa se, että *opetussuunnitelman perusteiden toimivuus selvitetään, käynnistetään valmistelevat toimet koulutuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon sekä opetussuunnitelmien perusteiden uudistamiseksi ja kannustetaan kuntia lisäämään taide- ja taitoaineiden opetustuntimääriä ja tarjoamaan niitä myös valinnaisaineena.**

Suomessa yleissivistävän koulutuksen osalta viranomaisvalmistelu etenee alla olevan perusopetuksen säätelyjärjestelmää kuvaavan kaavion mukaisesti. Alla olevassa kaaviossa tarkastellaan yleissivistävän koulutuksen osalta perusopetusta, mutta sama kaavio sopii myös kuvaamaan lukiokoulutuksen säätelyjärjestelmää.

Sekä hallitusohjelmassa että Koulutus- ja tutkimus kehittämissuunnitelmassa vuosille 2007–2012 on todettu tarve käynnistää valmistelevat toimet koulutuksen valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijaon sekä opetussuunnitelmien perusteiden uudistamiseksi.

Työryhmän käsityksen mukaan valtioneuvoston päätös perusopetuksen tuntijaosta ja siihen liittyvistä linjauksista annetaan vuonna 2010 ja siten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet valmistuvat viimeistään vuonna 2013. Lukion osalta valtioneuvoston päätös annetaan 2011 ja opetussuunnitelman perusteet valmistuvat viimeistään vuonna 2014.

2. Oppimateriaalit

2.1. Oppikirjat

Opetussuunnitelman perusteissa ja paikallisissa opetussuunnitelmissa määrätään opetuksen tavoitteet ja käsiteltävät asiasisällöt. Nämä ohjeet velvoittavat paitsi opettajaa myös oppikirjantekijöitä, sillä oppikirjan on vastattava opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Opetussuunnitelma määrittelee oppikirjan pääsisällön.

Vuoden 1992 jälkeen luovuttiin oppikirjojen esitarkastuksesta. Oppikirjan syntyyn vaikuttavana tekijänä on ensisijaisesti ollut sen tarve ja osin kaupallinen menekki. Oppikirjojen uudistumiseen ovat em. päätöksen lisäksi vaikuttaneet vuosien 1994 perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteet sekä Lukion opetussuunnitelman perusteet 2003 ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Nämä asiakirjat ovat muuttaneet opetuksen sisältöjä ja tavoitteita. Suomessa suuret oppikirjakustantajat (esimerkiksi WSOY, Otava, Tammi ja Edita) keskittyvät sellaisen materiaalin tuottamiseen, joka on taloudellisesti kannattavaa. Kaupallista merkitystä vailla olevien oppikirjojen tuottamiseen on valtio asettanut erillisen määrärahan, jota käyttää Opetushallitus vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen ja levittämiseen.

Oppikirjojen kustantamisen pääperiaatteeksi ei ole tullut taloudellinen voitto vaan jopa entistä enemmän opetuksellinen käytettävyyttä, monipuolisuus sekä taloudellisuus. Lisäksi oppikirjojen laatua edistää se, että useimmissa aineissa on tarjolla useita eri kirjasarjoja, joista käyttäjät, opetuksen ja koulutuksen järjestäjät sekä opettajat, voivat valita parhaiten sisällöllisesti, taloudellisesti ja/tai toiminnallisesti itselleen soveltuvan oppikirjan. Suomessa käytössä olevat

oppikirjat ovat kansainvälisesti laadukkaita ja vastaavat hyvin opetussuunnitelmissa esitettyjä tavoitteita.

Suomessa Juha-Pekka Heinonen käsitteli väitöksessään (2005) Opetussuunnitelmat vai oppimateriaalit peruskoulun opettajien käsityksiä opetussuunnitelmien ja oppimateriaalien merkityksestä opetuksessa. Väitöstutkimukseen osallistuneet opettajat totesivat, että oppikirjan tehtävänä on toimia Opettajan ja oppilaan työvälineenä. Se auttaa jäsentämään opetettua aineistoa ja monipuolistaa opetusta. Parhaimmillaan oppikirja on yksi osa käytettävää oppimateriaalikonaisuutta.

Heinosen tutkimuksessa nousi selvästi esille se, että opettajat kokevat oppikirjat yhä tärkeinä koulukohtaisia opetussuunnitelmia laadittaessa. Uusista opetussuunnitelmista huolimatta opetus on Suomessa yhä oppikirjasidonnaista, sillä noin 80 % suomalaisista vastaajista piti oppikirjaa tärkeämpänä opetusta ohjaavana tekijänä kuin opetussuunnitelmaa. Vastaava prosenttiosuus verrokkiryhmänä olleiden irlantilaisten opettajien osalta oli 39 %.

Edellä mainitun huomioonottaminen työryhmä pitää tärkeänä, että Tammenlehvän perinneliiton opetustyöryhmässä on riittävä oppimateriaalien kustantajien edustus.

2.2. Muu oppimateriaali

Kuten Juha-Pekka Heinosen väitöstutkimus osoittaa, opettajilla on odotuksia sekä oppikirjojen että myös muun oppimateriaalin osalta. Hyvä oppimateriaali on oppilaita kiinnostavaa, motivoivaa ja riittävän havainnollista. Niiden tulee tarjota mahdollisuus eriyttämiseen sekä ajatusmallien kehittämiseen, kannustaa kokeellisuuteen ja itsenäiseen opiskeluun, tarjota mahdollisuuksia erilaisten opetusmenetelmien käyttöön ja helpottaa opettajan työtä (hyvät opettajan oppaat).

Oppikirja on vain yksi osa oppimateriaaleista, joita opetuksessa käytetään. Muita yleisesti käytettyjä materiaaleja ovat erilaiset oheislukemistot, av-materiaalit, tieto- ja viestintäteknikkaan perustuvat materiaalit, työkirjat, portaalit, oppimispelit, sähköiset tehtäväkokonaisuudet jne. Oppimateriaalien valinnassa opettajalla on suuri vapaus. Opettaja voi valita aina tilanteeseen parhaiten soveltuvan tuotteen kaikista saatavilla olevasta materiaalista. Materiaalin laadun ja asiallisuuden kontrolloi opettaja omien taitojensa ja kykyjensä mukaan itsenäisesti. Ongelmana onkin nykyään erityisesti tietoverkoista saatavan materiaalin asiallisuus, luotettavuus ja käytettävyys. Usein opettajalla ei ole mahdollisuutta tai aikaa valita opettavaan asiaan parasta materiaalia vaan valinnan sanelevat muut tekijät kuten aika, taito, taloudellisuus ja jopa opettajan omat mieltymykset ja asenteet. Oppikirjoja lukuun ottamatta kouluissa vallitseekin muun materiaalin kohdalla erittäin suuri kirjavuus. Usein on myös tilanteita ja opetettavia asioita, joihin ei ole edes saatavilla oppikirjan, jos siinäkään asiasta mitään mainitaan, ohelle mitään muuta materiaalia.

2.3. Erilaisten oppimisympäristöjen ja tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen Veteraanien perintö- opetuksessa

Kymmenen viime vuoden aikana kasvatus- ja koulutusalan kirjallisuudessa ja keskusteluissa on noussut keskeiseen asemaan oppimisympäristön käsite. Käsite tai ajatus sinänsä ei ole uusi, mutta se laajentaa oppimisen ja opettamisen käsitteet formaalin koulutusjärjestelmän ja fyysisten koulurakennusten ulkopuolelle, jolloin esim. koulun ulkopuolisista ympäristöistä voidaan puhua oppimisympäristöinä. Oppiminen erilaisissa oppimisympäristöissä ei liioin aina vaadi opettamista eikä tietoista, perinteistä opiskelua. Oppimista voi tapahtua esimerkiksi satunnaisoppimisena tai

informaaleissa oppimisympäristöissä ja tilanteissa, kuten leikkiessä, pelatessa, retkillä tai koulun ja kulttuurilaitosten, kuten kirjastojen ja museoiden yhteistyönä.

Oppimisympäristöjä koskevassa tutkimuskirjallisuudesta löytyy useita eri näkökulmia oppimisympäristöille. Laajalle levinnyt jako eri näkökulmiin sisältää paikallisen, fyysisen, sosiaalisen, teknisen ja didaktisen ulottuvuuden (Manninen 2007). Käytännössä edellä mainitut oppimisympäristöt toimivat keskenään lomittain toisiaan täydentäen.

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan oppimisympäristöt tulee järjestää siten, että ne mahdollistavat monipuolisten opiskelumenetelmien ja työtapojen käytön. Oppimisympäristöjen tulee tukea oppilaan kasvua ja oppimista. Oppimisympäristö ei ole yksiselitteinen tai kaikille sama, vaan viime kädessä jokainen oppilas luo oman tulkintansa oppimisympäristöstä. Siten samakin, opettajan suunnittelema fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö voi olla eri oppilaille hyvin erilainen ja vaikuttaa esimerkiksi oppilaan opiskelumotivaatioon eri tavoin.

Veteraanien perintö- opetuksessa oppimisympäristöinä voitaisiin käyttää luokkaopetuksen rinnalla esimerkiksi leirikouluja, opintokäyntejä ja vierailijoita sekä tieto- ja viestintäteknologian mukanaan tuomia virtuaalisia oppimisympäristöjä. Työryhmän mielestä tavoitteena voisi olla löytää tai kehittää oppimisympäristöjä, joissa veteraanien perintöä käsittelevä aineisto muodostuu oppilaille merkitykselliseksi. Henkilökohtaisesti koettu mielekkyys ja merkityksellisyys sisältävät sekä affektiivisia että kognitiivisia aineksia, jotka ovat kietoutuneita toisiinsa.

Kokemusten mukaan opiskelu aidoissa oppimisympäristöissä täyttää usein tämän kriteerin. Oppimisympäristöjen valinnalla ja muotoilulla pyritään siis ensisijaisesti synnyttämään vahvempaa suuntautumista ja motivaatiota opiskeluun.

Tieto- ja viestintäteknologian hyödyntäminen oppimisympäristönä tarjoaa nykyisin paljon erilaisia mahdollisuuksia opetuksen ja oppimisen monipuolistamiseen. Työryhmän mielestä tulevien vuosien haasteena on hyödyntää esimerkiksi mobiiliteknologian mukanaan tuomia mahdollisuuksia myös oppimisympäristöissä.

Tieto- ja viestintäteknologiaan pohjautuvat oppimisympäristöt mahdollistavat tiedon monipuolisen hakemisen ja saatavuuden sekä valmiiden oppimateriaalien opetusohjelmien hyödyntämisen. Tällainen oppimisympäristö toimii parhaimmillaan yhteisöllisen oppimisen tukena ja se voi auttaa oppilaita esimerkiksi kirjoittamisprosessissa. Lisäksi työryhmän mielestä on muun muassa veteraaniopetuksen osalta tärkeää, että verkkopohjaiset oppimisympäristöt mahdollistavat yhteydenpidon koulujen ja asiantuntijoiden välillä ja tuovat koulun ulkopuoliset asiantuntijat osaksi oppimista ja opettamista. Veteraanien perintöä koskevan aineiston opettamisessa voidaan tulevaisuudessa hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa esimerkiksi valmisteilla olevaa Tammenlehvän Perinneliiton portaalin (www.tammenlehva.fi) ja sinne valmistuvan digitaalisen aineiston avulla.

Yleisradion Opettaja TV (www.opettajatv.fi) tarjoaa Suomen suurimman audiovisuaalisen palvelun YLE Teema -kanavalla ja verkossa. Opettaja TV:n tavoitteena on elävöittää oppimista ja kehittää opettajien ammattitaitoa. Opettaja TV:n sisältötuotanto on varsin runsasta, sillä Opettaja TV:ssä on tarjolla tuhansia oppimisaihoita - videoita, tehtäviä ja audioita sekä lisäksi tv-ohjelmia. Marraskuussa 2008 uudistetulle sivustolle on eri koulumuotojen ja oppiaineiden lisäksi ryhdytty keräämään erilaisia opetuksen teemapaketteja, joissa yhdistetään Opettaja TV:n oppimateriaalia ja YLE:n muuta sisältöä, kuten Elävän arkiston ja YLE Arenan aineistoa. Veteraanien perintöä

koskevaa aineistoa voitaisiin tuottaa yhteistyössä ja osana Yleisradion Opettaja TV:n teemapaketteja.

Työryhmä pitää hyvin tärkeänä ja kannatettavana, että uutta viestintä- ja opetusteknologiaa hyödynnetään suunniteltaessa ja tuotettaessa veteraanien perintöä käsittelevää materiaalia.

3. Veteraanien perintö opettajien perus- ja täydennyskoulutuksessa

3.1. Opettajien peruskoulutus

Opettajakoulutuksen haasteena on se, että yliopistot ja niiden ainelaitokset ovat autonomisia ja niillä on omat opetussuunnitelmat.

Syksyllä 2005 voimaan astunut valtakunnallinen tutkinnon uudistus on asettanut haasteita yliopisto-opiskelulle; tutkintorakenteet muuttuivat kaksiportaisiksi (kandi- ja maisteriopinnot), opintoviikot vaihtuivat opintopisteisiin ja HOPS (henkilökohtainen opintosuunnitelma) tuli opiskelun osaksi.

Lisäksi opettajakoulutus on valtakunnallisesti hajanaista ja opettajien peruskoulutuksesta on vaikea luoda yhtenäistä kuvaa esimerkiksi opetussuunnitelmien ja niissä opetettavien aineistojen osalta.

Luokanopettajan koulutuksessa suoritetaan 180 opintopisteen laajuinen kasvatustieteen kandidaatin tutkinto sekä 120 opintopisteen kasvatustieteen maisterin tutkinto. Opintojen aikana opiskelija perehtyy kasvatukseen ja koulutukseen siten, että hän kykenee pedagogiseen ajatteluun, oman työnsä tutkimiseen ja kehittämiseen sekä yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija hallitsee opettamiensa tiedonalojen perusteet. Kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaminen kestää noin kolme ja maisterin tutkinnon suorittaminen noin kaksi vuotta.

Luokanopettajan koulutuksessa pääaineena on joko kasvatustiede tai kasvatopsykologia. Kasvatustieteen pääaineopinnoissa tutustutaan kasvatuksen ja koulutuksen kulttuurisiin, psykologisiin, pedagogisiin sekä tutkimuksen perusteisiin. Kasvatopsykologian ydinprosesseja ovat ryhmässä toimiminen ja vuorovaikutustaidot, oppiminen, kasvu ja kehitys, opetussuunnitelmatyö ja koulutodellisuuteen oppiminen sekä tutkimaan oppiminen. Pääaineopintojen lisäksi koulutukseen sisältyy viestintäopinnot ja opiskeluun orientoivat opinnot, paktikumioopinnot, ainedidaktiikan opinnot sekä sivuaine- ja vapaasti valittavat opinnot.

Kasvatustieteen maisterin tutkinnon luokanopettajan koulutuksessa suorittaneella, jolla on vähintään 60 opintopisteen (35 opintoviikon) laajuiset opinnot jossakin peruskoulussa opettavassa aineessa, on kelpoisuus opettaa ko. ainetta myös perusopetuksen luokilla 7 - 9.

Aineenopettajan pedagogiset opinnot jakautuvat perusopintoihin (25 op) ja aineopintoihin (35 op) ja ne on jaettu neljään periodiin. Opinnot soveltuvat koulutusohjelmaopiskelijoille ja maisterin tutkinnon jälkeen pedagogisiin opintoihin hakeutuneille opiskelijoille. Ohjatuille harjoitteluille, perusharjoittelu (7 op), soveltava harjoittelu (5 op) ja syventävä harjoittelu (8 op), asetettavat tavoitteet syvenevät ja laajenevat siirryttäessä seuraavaan harjoitteluun.

Opettajakoulutuksen tulevaisuuden haasteita on tarkasteltu muun muassa vuonna 2007 käynnistyneen selvityksen yhteydessä, jossa arvioitiin opettajatarpeiden muutoksia vuoteen 2020 mennessä. Ryhmän tehtävä oli esittää, miten muutokset tulee ottaa huomioon yliopistojen opettajankoulutuksen mitoituksessa ja rakenteissa. Selvitystyössä tuli myös esittää, millainen

yliopistollinen opettajankoulutuksen yksikkörakenne parhaiten edistää opettajankoulutukseen liittyvää tutkimusta.

Edellä mainitun työryhmän käsityksen mukaan opettajankoulutuksen määrällisissä tavoitteissa on otettava huomioon se tosiasia, että maassa tapahtuu alueellisia väestömuutoksia, joiden seurauksena Etelä-Suomen opettajatarve on koko ajan kasvava. Toinen keskeinen muutostekijä on monikulttuuristuminen. Työryhmä esitti muun muassa, että koulutusvolyyymiä siirretään Pohjois- ja Itä-Suomesta pääkaupunkiseudulle, maahanmuuttajataustaisen opettajien koulutukseen lisätään koulutuspaikkoja ja vahvistetaan suomen ja ruotsin kielen (kansallisen kielen ja kulttuurin) opintoja, kaikille opettajille tarvitaan nykyistä enemmän monikulttuurisuuden kohtaamiseen liittyviä opintoja.

3.2. Veteraanien perinnön välittyminen opettajien peruskoulutuksessa

Professori Jukka Rantalan tammikuussa 2007 valmistelemassa muistiossa (Liite 1.) tulee esille, että yliopistojen tarjoamassa luokan- ja aineenopettajakoulutuksen sisällöissä tarkastellaan – opetussuunnitelmatasolla ja opetuksessa – monissa eri yhteyksissä kysymyksiä, jotka koskevat suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria sekä edellytyksiä niiden myönteiselle kehitykselle nyt ja tulevaisuudessa.

Sotien aikana nuoruuttaan ja aikuisuuttaan eläneen veteraanisukupolven kokemuksissa ja itseymmärryksessä juuri yllä mainitut seikat ovat olleet korostetusti esillä. Vuosien 1939–1944 ylivoimaisen suurilta vaikuttaneet haasteet ja raskaat uhraukset – sekä henkilökohtaisella että kansallisella tasolla – kyettiin kohtaamaan ja selvittämään tavalla, joka teki mahdolliseksi säilyttää yhteiskunnan ja kulttuurin perusrakenteet ja turvata niiden kehittyminen rauhallisen ja omaehtoisen muutoksen kautta. Monet veteraanisukupolven edustajat ovat itse todenneet, että heidän merkittävin perintönsä tuleville Suomessa asuville sukupolville olisi juuri tuo tietynlainen elämänasenne ja orientaatio yhteiskuntaan, sen tulevaisuuteen sekä omaan elämään kansalaisena. Paras kunnianosoitus, joka heille voidaan suoda, on tuon elämänasenteen viljeleminen ja rohkaiseminen myös uusissa sukupolvissa. He mieltävät perintönsä dynaamisena eikä staattisena: se on arvostusten ja asennoitumisen kokonaisuus, jota voidaan luonnehtia tulevaisuuteen uskovan aktiivisen ja yhteisvastuullisen kansalaisen elämäntavaksi.

Työryhmän mielestä veteraanien perintökysymyksen käsittely on autonomisessa yliopistossa aina opettajapersoonallisuuksista riippuvaa. Tästä syystä Perinneliiton tulisi luoda yliopistojen opettajakoulutuksen yhteistyöverkosto.

3.3. Opetushenkilöstön täydennyskoulutus

Valtion rahoittaman opetustoimen henkilöstökoulutuksen tehtävänä on tukea koulutuspoliittisten muutosten toteutumista kouluissa, oppilaitoksissa ja vapaassa sivistystyössä. Se toteutetaan Opetushallituksen koordinoimana ja luonteeltaan se on pitkäkestoista täydennyskoulutusta.

Opetushenkilöstön pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen tavoitteena on edistää koulutusjärjestelmän toimivuutta, tukea kansallisen koulutuspolitiikan toteutumista ja lisätä uudistusten toimeenpanossa tarvittavaa osaamista, levittää tutkimuksessa tai arvioinneissa tuotettua tietoa ja toimintamalleja laadukkaasti opetuksen kehittämiseksi ja kehittää alueellista, kuntarajat ylittävää yhteistyötä koulutuksessa sekä työelämä- ja muussa yhteistyössä.

Koulutuspoliittisten uudistusten toimeenpanossa kiinnitetään erityisesti huomiota oppilaitosjohdon koulutukseen, eri henkilöstöryhmien osallistumiseen sekä täydennyskoulutusmahdollisuuksien tasa-arvoiseen saavutettavuuteen.

Täydennyskoulutuksella tulisi tukea paikallisten erityispiirteiden huomioon ottamista perintöopetuksessa ja sen tulisi myös huomioida eri koulutusasteet veteraanien perintöopetuksessa. Täydennyskoulutustarjontaa suunniteltaessa olisi otettava erityisesti huomioon eri ammatillisten koulutusalojen, kuten viestintä-, matkailu-, nuorisotyö-, ja kulttuurialojen mukaantulo perintöopetukseen.

Työryhmän mielestä tulevaisuuden haasteena veteraanien perintöä käsittelevän aineiston osalta opetushenkilöstön täydennyskoulutuksessa ovat ne keinot, menetelmä ja aihealueet, jotka tulisi sisällyttää osaksi opetushenkilöstön täydennyskoulutusta, jotta ne jotta ne tavoitteiltaan, sisällöiltään ja toteutukseltaan tukisivat veteraanien perintöä koskevia aihealueita. Täydennyskoulutuksessa voitaisiin käsitellä esimerkiksi sitä, miten veteraanien kokemushistoriaa voidaan välittää eri-ikäisille oppilaille ja opiskelijoille tai miten virtuaalista, paikallista, fyysistä ja sosiaalista oppimisympäristöä hyödyntämällä veteraanien perintöä käsitteleviä aihealueita voidaan eri koulutusmuotojen opetuksessa hyödyntää.

Toimenpide-ehdotukset

Tammenlehvän Perinneliiton opetustyöryhmä esittää seuraavia toimenpiteitä:

1. Veteraanien perintö-käsitteen laajentaminen

Työryhmä esittää, että veteraanien perintö-käsitettä laajennetaan käsittämään sotavuosien lisäksi kansallista yhdentymistä ja jälleenrakentamista.

2. Yhteistyöverkosto

Tammenlehvän Perinneliiton opetustyöryhmä pitää ensiarvoisen tärkeänä sitä, että luodaan yhteistyöverkosto veteraanien perintöä koskevan aihealueen ympärille ja hyödynnetään entistä aktiivisemmin seuraavia yhteistyökumppaneita toimenpide-ehdotuksia eteenpäin vietäessä.

Näitä yhteistyökumppaneita ovat muun muassa pedagogiset järjestöt, OPEKO (+ EFEKO), SURE/FIRE – rehtoriverkostot, kustantajat, seurakunnat, Muistomerkkiyhdistys, Vanhempain- ja isovanhempien yhdistykset, maanpuolustuskurssien verkostot, Museovirasto, Arkistolaitos, Lotta-museo, Yleisradio ja muut mediat, Sanoma- ja aikakauslehtien liitto sekä Kerhokeskus.

3. Asiantuntijatyöryhmän perustaminen vaikuttamisen organisoimiseksi

Tammenlehvän Perinneliitto kutsuu asiantuntijatyöryhmän, johon kuuluu historian, Yleisradion, opetusministeriön ja/tai Opetushallituksen, täydennyskoulutuksen, Historian ja yhteiskuntaopin opettajien liiton, yliopiston sekä oppimateriaalin tuottajien asiantuntijat toteuttamaan Tammenlehvän perinneliiton hyväksymiä toimenpiteitä tulevien opetussuunnitelmauudistusten osalta vuosina 2009–2014.

Työryhmän tulisi pyrkiä vaikuttamaan edessä olevaan opetussuunnitelmauudistukseen hyväksytyin toimenpideohjelman mukaisesti.

4. Opetushenkilöstön täydennyskoulutuksen sisältöihin vaikuttaminen

Tavoitteena on tuottaa opetushenkilöstölle monipuolista, aihekokonaisuuksiin pohjautuvaa täydennyskoulutusta, joka ottaa huomioon paikallisuuden osana eri koulumuotojen opetusta.

Lyhytkestoisessa täydennyskoulutuksessa voidaan hyödyntää erilaisia teemapäiviä, kuten itsenäisyyspäivää ja/tai veteraanien päivää osana veteraanien perintöä käsittelevää eri oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien opettamista.

Perinneliitto pyrkii kokoamaan säännöllisesti opetuksen ja täydennyskoulutuksen asianutuntijaseminaariin käsittelemään koulutusten sisältöjä sekä Perinneliitto pyrkii vaikuttamaan muiden täydennyskoulutusta tarjoavien toimijoiden koulutussisältöihin.

5. Opetussuunnitelmien perusteisiin vaikuttaminen

Veteraanien perintöä käsittelevien aihealueiden osalta on keskeistä pohtia ja määritellä se, mitä uusiin opetussuunnitelman perusteisiin tulisi saada perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja muun opetuksen osalta.

Tavoitteena on laajan yksimielisyyden ja hienovaraisuuden saavuttaminen perintöopetuksessa sekä veteraanien kulttuuriperintöä koskevan aihealueiden syventämisessä osana opetussuunnitelmien aihekokonaisuuksien ja eri oppiaineiden opetusta.

Tavoitteena on ottaa huomioon opetussuunnitelmien perusteissa se, että maahanmuuttajataustaisten lasten- ja nuorten osalta perintöopetuksella tuetaan kotouttamista ja oppilaan kulttuuri-identiteetin rakentumista.

Perintöopetusta tullaan hyödyntämään sekä perusopetuksen että lukiokoulutuksen aihekokonaisuuksien tavoitteissa ja sisällöissä. Veteraanien perintöä tuodaan esille eri sisältöalueiden ja oppiaineiden osalta esimerkiksi tuomalla esiin arkea 1930- ja 1940 -lukujen Suomessa, käsittelemällä lasten leikkejä ja koulunkäyntiä 1930- ja 40-luvuilla, kertomalla minkälaista oli olla nuori 1940-luvulla. Tämän lisäksi pidetään esillä veteraanien perintöä kansallisen sovun syntymistä ennen talvisotaa ja jälleenrakentamisen merkitystä veteraanien työssä.

6. Oppimateriaaleihin vaikuttaminen

Perinneliitto ei itse tuota oppimateriaalia, mutta se toimii aktiivisesti ideoijana ja eri toimijoiden yhteen saattajana. Tavoitteena on luoda erityisesti tieto- ja viestintäteknologiaan pohjautuvaa ja pedagogista oppimateriaalia eri koulumuotojen opettajille, jossa hyödynnetään esimerkiksi Tammenlehvän Perinneliiton sivustoja.

7. Opettajien peruskoulutukseen vaikuttaminen

Veteraanien perinnön sisällyttäminen opettajankoulutukseen siirtyy parhaiten tarjoamalla opettajankouluttajille välineitä taitopainotteisen opetuksen toteuttamiseen.

Opettajankouluttajista kootaan asiantuntijaverkosto pohtimaan malleja ja/tai koostamaan materiaalia, joiden avulla voitaisiin opettaa koulussa vaadittavia tiedonalojen ydintaitoja ja välittää veteraanien perintöön liittyvää aineistoa.

8. Kansainvälisten kokemusten ja hyvien toimintamallien hyödyntäminen

Veteraanien perinnön kouluopetuksessa hyödynnetään kansainvälinen kehitystyö.

Veteraanien perintöön ja perintökasvatukseen on olemassa esimerkiksi Euroopan neuvoston opettajien täydennyskoulutusohjelmat. Vuodesta 2001 lähtien täydennyskoulutusohjelmassa on toiminut erityinen kulttuuriperintöopetuksen muistelu- teema opettajille.

Täydennyskoulutuskokonaisuudet sisältävät myös opetusmateriaalikokonaisuuden.

Lisätietoja osoitteesta http://www.coe.int/t/e/cultural_co-operation/education/Remembrance/

Liitteet

Liite 1.

Tammenlehvän Perinneliitto
Opetustyöryhmä

MUISTIO

Keinot veteraanien perinnön välittämiseksi opettajankoulutuksessa

Yleistä

Marko van den Bergin 6.11.2006 laatimasta muistiosta käy ilmi, että opettajankouluttajat korostavat joidenkin yksittäisten sisältöjen sijasta kokonaisvaltaisen asennoitumisen merkitystä veteraanien perinnön siirtämisessä tuleville sukupolville. Välittämällä nuorille tulevaisuuteen luottavan, aktiivisen ja yhteisvastuullisen kansalaisuuden elämäntapaa tulevat opettajat kunnioittavat sotien aikaisen sukupolven perintöä. Nuorten historiatietoisuuteen kohdistuneista tutkimuksista käy ilmi, että vuosien 1939–1945 sodista selviäminen on luonut nuorille uskoa selviytymiseen myös tulevista haasteista. Tätä näkökulmaa on syytä korostaa tuleville opettajille, sillä nuorten tulevaisuudenodotukset on yleensä todettu varsin pessimistisiksi. Nuoret arvostavat parhaiten edeltävien sukupolvien työtä vaalimalla kulttuuriperintöään, traditioitaan ja yhteiskunnallisia instituutioitaan mutta myös uskomalla omien ponnistelujensa merkitykseen. Juuri siihen veteraanien esimerkki luo perustan.

Esimerkeillä on suuri merkitys aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattamisessa. Perehtymällä ennen eläneiden ihmisten vaiheisiin ja eläytymällä heidän tilanteisiinsa kyseisissä konteksteissa nuoret oppivat arvostamaan yksilöiden merkitystä historian toimijoina. Kollektiivisen ns. suurmieskertomusten rinnalle ovat niin kouluopetuksessa kuin populaarikulttuurissakin nousseet tavalliset ihmiset. Kaunokirjallisuuden ja elokuvien kautta omaksutut henkilöhahmot ovatkin vaikuttaneet suomalaisnuorten historialliseen identiteettiin enemmän kuin formaalinen kouluopetus.

Nuoret eivät ole kriitikittömiä vastaanottajia, vaan he kyseenalaistavat saamansa opin. Jos he kokevat tiedon omasta mielestään turhaksi tai sanomaltaan arveluttavaksi, he painavat sen mieleen siksi ajaksi kun he sitä tarvitsevat. Pysyvemmän vaikutuksen voikin saavuttaa vain sellaisella materiaalilla tai opilla, jonka nuoret ovat valmiita vastaanottamaan.

Nykyisiin opetussuunnitelman perusteisiin sisällytetty taitopainotteinen opetus eri oppiaineissa perustuu ajatukselle oppilaista aktiivisina tiedontuottajina. Siihen perustuvassa opetuksessa oppilaat voivat helpommin nähdä tiedolla muunkin kuin antikvaarisen tai triviaalin arvon. Opettajankoulutuksessa olisikin pureuduttava eri oppiaineiden didaktiikan opetuksessa juuri näihin taitojen käsittelyyn. Esimerkiksi historian ja äidinkielen didaktiikassa toisen ihmisen elämään eläytyminen kyseisessä historiallisessa kontekstissa kuuluu luonnollisena osana taitopainotteiseen opetukseen.

Mikrohistoriallisen lähestymisen yhdistäminen oppiaineiden taustalla olevien tiedonalojen perusprinsiippien opettamiseen, eli taitopainotteiseen opetukseen, lienee paras tapa välittää veteraanien perintöä opettajankoulutuksessa.

Toimenpide-ehdotus

Veteraanien perinnön sisällyttäminen opettajankoulutukseen ei toteudu yrittämällä saada aiheeseen liittyviä sisältöjä tutkintovaatimusten osaksi, vaan perintö siirtyy parhaiten tarjoamalla opettajankouluttajille välineitä taitopainotteisen opetuksen toteuttamiseen. Varsinkin luokanopettajankoulutuksessa on huutava pula hyväksi koetuista integratiivisista malleista peruskoulun opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjen aihekokonaisuuksien opettamiseen.

Opettajankouluttajista olisi syytä koota ydinryhmä pohtimaan malleja ja/tai koostamaan materiaalia, joka yhtäältä opettaisi koulussa vaadittavia tiedonalojen ydintaitoja mutta toisaalta välittäisi myös veteraanien perintöön liittyvää sanomaa.

Eri opettajankoulutuslaitoksista kootun ryhmän tuottaman materiaalin avulla täydennyskoulutus olisi myöhemmin mahdollista jalkauttaa paikkakuntaakohtaisesti.

Jukka Rantala, 5.1.2007

Liite 2

TURVALLISUUSPOLIITTISIA TUOTTEITA

- 1999 Turvassa - turvallisuuden palapeli CD-rom
Kadettikunta
- 1999 Mannerheim DVD
Helsingin Suomalainen Klubi, Alma Media
- 2001 Veteraanien perintö - Itsenäinen isänmaa, multimedia
Kadettikunta
- 2001 Itsenäinen isänmaa, DVD-video
Kadettikunta
- 2001 Ihantalan ihme - veteraanit kertovat
Tykkimiehet ry
- 2003 Korpisodan suurvoitto - veteraanit kertovat
Tykkimiehet ry
- 2004 Isänmaan puolustajat - Mannerheim Ristin ritarit, DVD
- 2004 Suomen sodat - Jatkosota 1941-44, DVD-rom
Kärkijoukkue ry
- 2005 Turvanetti: www.edu.fi/teemat/turvallisuus
- 2005 Kuvat kertovat sodista. Taistelu Suomen itsenäisyydestä
1939-1945
Vetres, Vantaan veteraani- ja reserviläisjärjestöjen
yhteistyötoimikunta
- 2005 Taistelu Laatokan Karjalassa - veteraanit kertovat
Tykkimiehet ry